

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเปรียบเทียบ (descriptive comparative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก ความพึงพอใจในภาพลักษณ์ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยา และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ในนักศึกษาพยาบาลสตรี และศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในภาพลักษณ์ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยา และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ระหว่างกลุ่มนักศึกษาพยาบาลสตรีที่ไม่ใช้และกลุ่มที่ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลสตรี ชั้นปีที่ 3-4 ปีการศึกษา 2548 ที่ศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในสถาบันการศึกษพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีทั้งหมด 11 แห่ง ดังนี้ ภาคกลาง 4 แห่ง ใน 3 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยมหิดล (คณะพยาบาลศาสตร์ และภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี) ภาคเหนือ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคใต้ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และภาคตะวันออก 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยบูรพา

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปอำนาจการทดสอบ (power analysis) สำหรับการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 3 กลุ่ม ที่ระดับนัยสำคัญ (α) = 0.05 ให้ระดับอำนาจการทดสอบ (power) = 0.8 และ population eta-squared = 0.03 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 105 ราย รวมทั้งหมด 315 ราย เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 เป็น 400 ราย เพราะอาจมีแบบสอบถามสูญหายหรือได้รับกลับคืนไม่ครบหรือข้อมูลไม่สมบูรณ์ (Polit & Hungler, 1999) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ อายุไม่เกิน 25 ปี และยินดีให้ความร่วมมือใน

การเข้าร่วมการวิจัย จากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (muti-stage random sampling) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกมหาวิทยาลัยที่จะทำการศึกษาเพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละภาค สำหรับภาคที่มีมหาวิทยาลัยมากกว่าหนึ่งแห่ง วิธีการคัดเลือกโดยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีจับสลากดังนี้

ภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง เลือกมา 2 แห่ง สุ่มได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ มหาวิทยาลัยมหิดล (ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี)

ภาคเหนือ จำนวน 2 แห่ง เลือกมา 1 แห่ง สุ่มได้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 แห่ง เลือกมา 1 แห่ง สุ่มได้มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคใต้ จำนวน 2 แห่ง เลือกมา 1 แห่ง สุ่มได้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคตะวันออก จำนวน 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยบูรพา

ขั้นตอนที่ 2 แยกนักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยออกเป็น 2 ชั้นปี คือ ชั้นปีที่ 3 และ 4

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดจำนวนตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของจำนวนตัวอย่างต่อประชากรของแต่ละชั้น โดยใช้สูตร (ยูดี ภาษา และคณะ, 2537)

$$\text{จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละชั้นปี}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นปีของแต่ละสถาบันดังแสดงในตาราง

มหาวิทยาลัย \ ชั้นปี	ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4		รวม	
	ประชากร	ตัวอย่าง	ประชากร	ตัวอย่าง	ประชากร	ตัวอย่าง
ม. ศรีนครินทรวิโรฒ	49	16	44	14	93	30
ม.มหิดล (รามาธิบดี)	100	33	93	30	193	63
ม. เชียงใหม่	93	31	123	40	216	71
ม. ขอนแก่น	145	47	150	49	295	96
ม. สงขลานครินทร์	107	35	103	34	210	69
ม. บูรพา	97	32	119	39	216	71
รวม	591	194	632	206	1223	400

ขั้นตอนที่ 4 หลังจากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปีโดยการเลือกตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic sampling) จากนักศึกษาพยาบาลสตรีแต่ละชั้นปี เพื่อให้ได้ตัวอย่างตามที่ต้องการ จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งให้ทุกสถาบันจำนวน 400 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 394 ฉบับ แต่มีแบบสอบถามที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์และคุณสมบัติของตัวอย่างไม่ตรงตามเกณฑ์คือ อายุเกิน 25 ปี จำนวน 13 ฉบับ คงเหลือแบบสอบถามที่ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน จำนวน 381 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.3 ดังแสดงในตาราง

มหาวิทยาลัย	จำนวนตัวอย่างที่ส่งแบบสอบถามให้	จำนวนตัวอย่างที่ได้ข้อมูลสมบูรณ์
ม. ศรีนครินทรวิโรฒ	30	29
ม.มหิดล (รามาริบัติ)	63	56
ม. เชียงใหม่	71	70
ม. ขอนแก่น	96	87
ม. สงขลานครินทร์	69	69
ม. บุรพา	71	70
รวม	400	381

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ (ภาคผนวก ก) ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อายุ น้ำหนักปัจจุบัน ส่วนสูง น้ำหนักตัวที่ต้องการ ชั้นปีการศึกษา รายได้ต่อเดือน และแหล่งที่มาของรายได้ของนักศึกษาพยาบาลสตรี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของบิดาและมารดา ประกอบด้วย อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ของครอบครัว

2. แบบสอบถามการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก สร้างโดย อนุสรณ์ กันธา (2545) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้เครื่องมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แล้ว แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 การใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยา จำนวน 1 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินด้วยตนเองว่า ภายในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ตนเองเคยใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาหรือไม่ อย่างไร ลักษณะของคำตอบมีดังนี้

ไม่เคยใช้	หมายถึง	ไม่เคยใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเลย
เคยแต่ไม่ได้ใช้เป็นประจำ	หมายถึง	ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเฉพาะเมื่อมีโอกาพิเศษต่างๆ (เช่น มีกิจกรรมสังสรรค์ที่ต้องแต่งตัวเป็นพิเศษ งานกีฬา เป็นต้น) เฉพาะเมื่อรู้สึกอ้วน อยากลอง และอื่นๆ
เคยใช้เป็นประจำ	หมายถึง	ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเป็นประจำโดยไม่คำนึงถึงโอกาสพิเศษต่างๆ และความถี่ของการกินตามคำแนะนำการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาแต่ละประเภท

ส่วนที่ 2 เฉพาะผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยา ลักษณะข้อคำถามมีทั้งคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบและข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับชนิดของผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาที่ใช้ ความถี่ในการใช้ การเปลี่ยนแปลงหรือผลข้างเคียงที่เกิดหลังจากใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาดังกล่าว

3. แบบวัดความเชื่อมั่นในรูปร่างสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ของ เมนเดลสัน และคณะ (Mendelson et al., 1998) ที่แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดย อนุสรณ์ กันธา (2545) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้เครื่องมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้ว แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับร่างกายทั้งด้านบวกและด้านลบ จำนวน 23 ข้อ แบ่งเป็น 3 หมวดย่อย คือ หมวดความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะภายนอกที่ปรากฏของร่างกาย 10 ข้อ หมวดความพึงพอใจในน้ำหนัก 8 ข้อ และหมวดการประเมินเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตนในแง่บวกโดยเปรียบเทียบกับผู้อื่น 5 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

0 หมายถึง	ไม่เคยเห็นด้วยเลย	คือ	เมื่อผู้ตอบไม่เคยเห็นด้วยกับข้อความในประโยคนั้น
1 หมายถึง	แทบจะไม่เห็นด้วย	คือ	เมื่อผู้ตอบแทบจะไม่เห็นด้วยกับข้อความในประโยคนั้น
2 หมายถึง	เห็นด้วยบางครั้ง	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความในประโยคนั้นบางครั้ง

3 หมายถึง เห็นด้วยบ่อยครั้ง คือ เมื่อผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความในประโยคนั้นบ่อยครั้ง

4 หมายถึง เห็นด้วยเสมอๆ คือ เมื่อผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความในประโยคนั้นเสมอๆ

การให้คะแนน พิจารณาข้อความในประโยคโดย

ถ้าเป็นข้อความทางบวก

ถ้าเป็นข้อความทางลบ

0 เท่ากับ 0 คะแนน

0 เท่ากับ 4 คะแนน

1 เท่ากับ 1 คะแนน

1 เท่ากับ 3 คะแนน

2 เท่ากับ 2 คะแนน

2 เท่ากับ 2 คะแนน

3 เท่ากับ 3 คะแนน

3 เท่ากับ 1 คะแนน

4 เท่ากับ 4 คะแนน

4 เท่ากับ 0 คะแนน

คะแนนจากแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0-92 คะแนน การแปลความหมายของคะแนนได้กำหนดเกณฑ์เป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรภาคส่วนในการแบ่งระดับคะแนนดังนี้

ความพึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

0.0-30.6

ความพึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

30.7-61.3

ความพึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

61.4-92.0

การแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจในแต่ละหมวดย่อยของแบบวัด พิจารณาจากคะแนนเต็มต่ำสุดและคะแนนเต็มสูงสุด กำหนดเกณฑ์เป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรภาคส่วนในการแบ่งระดับคะแนนดังนี้

ความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะภายนอกที่ปรากฏของร่างกาย

(คะแนนเต็ม 0-40 คะแนน)

ความพึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

0.0-13.3

ความพึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

13.4-26.7

ความพึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

26.8-40.0

ความพึงพอใจในน้ำหนัก

(คะแนนเต็ม 0-32 คะแนน)

ความพึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

0.0-10.6

ความพึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

10.7-21.3

ความพึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

21.4-32.0

การประเมินเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตนในแง่บวกโดยเปรียบเทียบกับผู้อื่น
(คะแนนเต็ม 0-20 คะแนน)

ความพึงพอใจในระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	0.0-6.6
ความพึงพอใจในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	6.7-13.3
ความพึงพอใจในระดับมาก	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	13.4-20.0

4. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก สร้างขึ้นโดย สุวิณี ธนอัสวนนท์ สุจิตรา เทียนสวัสดิ์ และ สุสัณหา ยิ้มแย้ม จำนวน 14 ข้อ แบ่งเป็น 3 หมวดย่อย คือ หมวดชนิดของผลิตภัณฑ์อาหารและยา 4 ข้อ หมวดกลไกการออกฤทธิ์ 5 ข้อ และหมวดผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ 5 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดมีตัวเลือกให้เลือกตอบ

การให้คะแนนแบบสอบถามให้เลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว มีคำตอบถูกต้องที่สุด 1 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบไม่ถูกได้ 0 คะแนน

คะแนนจากแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0-14 คะแนน การแปลความหมายของคะแนนได้กำหนดเกณฑ์เป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรภาคส่วนในการแบ่งระดับคะแนนดังนี้

ความรู้ในระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	0.0-4.6
ความรู้ในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.7-9.3
ความรู้ในระดับมาก	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	9.4-14.0

การแปลความหมายของคะแนนความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาในแต่ละหมวดย่อยของแบบวัด พิจารณาจากคะแนนเต็มต่ำสุดและคะแนนเต็มสูงสุด กำหนดเกณฑ์เป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรภาคส่วนในการแบ่งระดับคะแนนดังนี้

ชนิดของผลิตภัณฑ์อาหารและยา

(คะแนนเต็ม 0-4 คะแนน)

ความรู้ในระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	0.0-1.3
ความรู้ในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.4-2.7
ความรู้ในระดับมาก	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.8-4.0

กลไกการออกฤทธิ์ของผลิตภัณฑ์อาหารและยา

(คะแนนเต็ม 0-5 คะแนน)

ความรู้ในระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	0.0-1.6
ความรู้ในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.7-3.3
ความรู้ในระดับมาก	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.4-5.0

ผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและยา

(คะแนนเต็ม 0-5 คะแนน)

ความรู้ในระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	0.0-1.6
ความรู้ในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.7-3.3
ความรู้ในระดับมาก	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.4-5.0

5. แบบสอบถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน สร้างขึ้นโดยสุปวีณ์ ธนอัสวนนท์ สุจิตรา เทียนสวัสดิ์ และ สุสันtha ยิ้มแย้ม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย จำนวนเพื่อนในกลุ่มที่ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยา 1 ข้อ การถูกชักชวนหรือการจูงใจ 1 ข้อ และการตัดสินใจใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาของนักศึกษาพยาบาลสตรี 1 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดมีตัวเลือกให้เลือกตอบโดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว

การให้คะแนนแบบสอบถามใช้แนวทางการพัฒนาเครื่องมือของ เอจเซน และ ฟิชไบน์ (Ajzen & Fishbein, 1980) โดยนำคะแนนของข้อที่ 1 บวกข้อที่ 2 และคูณข้อที่ 3

คะแนนจากแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 2-24 คะแนน การแปลความหมายของคะแนนได้กำหนดเกณฑ์เป็น 3 ระดับ โดยใช้อันตรภาคชั้นในการแบ่งระดับคะแนนดังนี้

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.0-9.3
อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	9.4-16.7
อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในระดับมาก	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	16.8-24.0

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรง (validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก และแบบสอบถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาศาสตร์ 2 ท่าน และเภสัชกร 3 ท่าน (ภาคผนวก ข) หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดเท่ากับ 1 (ภาคผนวก ค) หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความชัดเจนของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาตามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การหาความเชื่อมั่น (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก แบบวัดความเชื่อมั่นในรูปร่างสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก และแบบสอบถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลสตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3-4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น ดังนี้

1. แบบสอบถามการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก ส่วนที่ 1 วิเคราะห์โดยวิธีทดสอบซ้ำ (test-retest) โดยเว้นระยะนาน 2 สัปดาห์ (Waltz, Strickland, & Lenz, 1991) ได้ค่าความคงที่ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.8

2. แบบวัดความเชื่อมั่นในรูปร่างสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.9 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดแต่ละหมวดย่อยดังนี้ ในหมวดความรู้สึกรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะภายนอกที่ปรากฏของร่างกาย มีค่าเท่ากับ 0.8 หมวดความพึงพอใจในน้ำหนักมีค่าเท่ากับ 0.9 และหมวดการประเมินเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตนในแง่บวกโดยเปรียบเทียบกับผู้อื่นมีค่าเท่ากับ 0.7

3. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก วิเคราะห์โดยวิธีแบ่งครึ่ง (split half) ได้ค่าความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามเท่ากับ 0.7

4. แบบสอบถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน วิเคราะห์โดยวิธีทดสอบซ้ำ ได้ค่าความคงที่ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.8

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย โดยก่อนรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยได้ผ่านการรับรองของคณะกรรมการจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และทุกมหาวิทยาลัยที่เข้าเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นดำเนินการส่งแบบสอบถามให้ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยแบบสอบถามแต่ละชุดจะแนบใบการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยใบการให้ข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างและใบยินยอมของผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย (ภาคผนวก ง) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ในการวิจัย และชี้แจงให้ทราบสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลทุกอย่างได้เก็บไว้เป็น

ความลับ และนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้ในลักษณะภาพรวม และไม่มีการเขียนชื่อของผู้ตอบในแบบสอบถาม

ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงคณบดีหรือหัวหน้าภาควิชา (กรณีของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล) ของทุกสถาบันที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอรายชื่อนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 และขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. เมื่อได้รับอนุญาตให้ดำเนินการได้ ผู้วิจัยติดต่ออาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาและ/หรือตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ของแต่ละมหาวิทยาลัย และผู้วิจัยได้จัดส่งรายชื่อกลุ่มตัวอย่าง (โดยการเลือกแบบมีระบบ) และแบบสอบถามทางไปรษณีย์แก่ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ของแต่ละมหาวิทยาลัย จำนวนทั้งหมด 394 ชุด เพื่อนำไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่าง หลังจากส่งแบบสอบถาม 1-2 สัปดาห์แล้วผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับตัวแทนนักศึกษาของแต่ละแห่งเพื่อรวบรวมข้อมูลและส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ ยกเว้นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง การรวบรวมข้อมูลใช้เวลาประมาณ 3 เดือนระหว่างเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม 2548
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ส่งกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ ได้คัดแบบสอบถามที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์และคุณสมบัติของตัวอย่างไม่ตรงตามเกณฑ์ออกจำนวน 13 ฉบับ คงเหลือแบบสอบถามที่ข้อมูลครบถ้วน จำนวน 381 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.3 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ประกอบด้วย การวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก ส่วนที่ 1 นำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่ได้แบบสอบถามส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดนำมาจัดหมวดหมู่แล้วแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

3. คะแนนที่ได้จากแบบวัดความเชื่อมั่นในรูปร่างสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก และแบบสอบถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในภาพลักษณ์ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ระหว่างกลุ่มที่ไม่ใช้และกลุ่มที่ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาเพื่อควบคุมน้ำหนัก (ซึ่งมีทั้งผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารและ/หรือยาไม่ประจำและเป็นประจำ เนื่องจากจำนวนผู้ใช้ประจำมีจำนวนน้อย) ผู้วิจัยตรวจสอบการกระจายของคะแนนความพึงพอใจในภาพลักษณ์ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยา และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ด้วยสถิติ kolmogorov-smimov test พบว่า การกระจายของคะแนนความพึงพอใจในภาพลักษณ์ เป็นโค้งปกติ (normal distribution) จึงใช้สถิติทดสอบค่าที ชนิด 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (independent t- test) สำหรับการกระจายของคะแนนความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและยา เพื่อควบคุมน้ำหนัก และคะแนนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ไม่เป็นโค้งปกติ จึงใช้สถิติแมนน์-วิทนียู (Mann-Whitney-U-test) (กัลยา วาณิชบัญชา, 2544)